7/1445 -3-

348

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı

SAYI : KDD.S.Ö.1.01/ 626
KONU : Yazılı soru önergesi

ANKARA
2 MART 2000

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Bşk.lığı'nın 22.02.2000 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/1445-4208/10115 sayılı yazısı ve eki.

İlgi yazı ekinde bakanlığımıza intikal eden ve Amasya Milletvekili sayın Ahmet İYİMAYA'ya ait olan 15.02.2000 tarih ve 7/1445-4208 sayılı yazılı soru önergesi.ile ilgili bilgiler aşağıya çıkarılmıştır :

Soru-1 : Genel olarak Türkiye'de ve özel olarak da Amasya'da soğan üreticilerinin yaşadığı ve bölge ekonomisinin olumsuz yönde etkilendiği sorunların çözümü için; kısa, orta ve uzun vadeli öneriler üzerinde çalışılmakta mıdır ? Gelecek yıllar için, alternatif tarım konusunda yönlendirici çalışmalarınız var mıdır ?

Cevap : Soğan yetiştiriciliği ülkemiz genelinde olduğu gibi Amasya İli'nde de plansız-programsız olarak yapılmaktadır. Soğan üreticileri, örgütlü değildir, üretici birlikleri oluşturulamamıştır. Üreticiler organize olamadıklarından, periyodik olarak bazı yıllar zor durumda kalmaktadırlar. Soğan üretim maliyetinin yüksek olması, hem iç piyasada üreticileri mağdur etmekte hem de ihracatı olumsuz yönde etkilemektedir. İhracat yapılacak ülkelerin tüketici isteklerine uygun çeşitler yetiştirilemediği gibi, bu ülkelerin öngördüğü standardizasyon koşulları da yerine getirilememektedir. Soğan ihracatında herhangi bir teşvik uygulaması yapılmamaktadır. Üretilen soğanlar, uygun koşullara sahip depolarda stoklanmamaktadır. Bu nedenle ortalama olarak üretimin %20'si, çürüme, filizlenme ve pörsüme gibi nedenlerle zayi olmaktadır. Soğan üreticileri ekimden önce, talebe ve alternatif ürün fiyatlarına göre yönlendirilmediğinden, aşırı fiyat dalgalanmalarından etkilenmektedirler. Üreticiler sertifikalı tohum kullanımı ve mekanizasyon konusunda özendirilmemektedir. Ülkemiz soğan üretim miktarı, iç ve dış Pazar talebinin çok üzerindedir. Üretim maliyetini düşürücü tedbirler alınmamakta ve diğer ürünlerde olduğu gibi, önemli girdilere sübvansiyon uygulanmamaktadır. Tarımsal kredi kullanımını teşvik için, kredi faiz limitleri aşağıya çekilmemektedir. Ülkemiz soğan yetiştiriciliğinde yaşanan bu sorunlara

ilave olarak, Amasya'da Amasya Şeker Fabrikası'ndaki kriz nedeniyle pancar ekiminden vaz geçen üreticilerin de soğan üretimine başlamaları, soğanda üretim artışının bir başka nedeni olmuştur. Soğanın üretim aşamasında, pek problemle karşılaşılmamaktadır. Bu konuda tek problem, "pembe kök çürüklüğü" hastalığıdır .Bu hastalık, etkili mücadelesi yapılamadığından, önemli verim kayıplarına neden olmaktadır.

Soğan üretiminde yaşanan bu sorunların gerek ülke genelinde ve gerekse Amasya İli'nde aşılabilmesi için, uzun vadede bazı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bu konuda Amasya'da, bakanlık olarak çiftçiye dönük yayım hizmetlerini artırma eğilimindeyiz. Bu amaçla "Soğan Tarımı" adı altında hazırladığımız doküman, yayım aşamasına gelmiş bulunmaktadır.

Ülkemizin yıllık soğan üretimi, 1999 Yılı rakamlarına göre, 2 milyon 700 bin ton civarındadır. Bu miktar üretim, ülkemizin iç ve dış Pazar talebinin çok üzerindedir. Bu nedenle üretimin 1 milyon 500 bin ton ile sınırlandırılması ve ihracatın 750 bin ton civarında gerçekleştirilmesi, kalanının da iç tüketime ayrılmasının teşvik edilmesi düşünülmektedir.

Üretimin sınırlandırılabilmesi için, soğan satış kooperatifleri veya birliklerinin kurulması ve satışların bu organizasyonlar tarafından yapılması üzerinde de durulacaktır.

İhracatın artırılması konusunda, dış Pazar talepleri doğrultusunda ürün çeşit ve sınıflaması ile ambalajlamaya gidilmesi söz konusu olacaktır.

Üretim maliyetlerinin azaltılması ile ilgili çalışmalar kapsamında, diğer tarım ürünlerinde görüldüğü şekliyle soğan üretiminde de, gübre gibi önemli girdilere sübvansiyon uygulanması gündeme gelecektir.

Benzer şekilde kredi faizlerinin, soğan üreticileri için de, kullanılabilecek limitlere çekilmesine çalışılacaktır.

Soğan gibi ürünlerde yaşanan üretim ve kazanç dalgalanmalarının önlenmesi için, dörtlü münavebe sisteminin yasal zorunluluk haline getirilmesi üzerinde durulacaktır.

Amasya'da, Amasya Şeker Fabrikası'nda yaşanan kriz sonucunda, üreticilerin pancar yerine soğan üretimine yönelmelerini önlemek ve tekrar pancar üretimine geçmelerini sağlamak için, fabrikada krize neden olan sorunun çözümüne çalışılacaktır.

Son yıllarda, soğan üretiminde önemli verim kayıplarına sebep olan "pembe kök çürüklüğü" hastalığı ile etkili mücadelenin yapılabilmesi için, konunun araştırma enstitülerimizde araştırılması sağlanacaktır.

Soğanın uygun koşullarda depolanmaması yüzünden, %20'lere varan depolama kayıplarının giderilmesi amacıyla üretimin yoğun olduğu bölgelerde, uygun depoların yapılmasına ağırlık verilecektir.

Soğan üretiminde, sertifikalı tohumluk kullanılması ve mekanizasyona geçilmesi ile ilgili çalışmalara hız verilecektir.

İç pazarda ihtiyaç duyulan veya ihraç imkanı fazla olan alternatif ürünlerin; üretimden önce ilan edilerek, yetiştirilmesi, teşvik edilmesi ve desteklenmesi üzerinde durulacaktır. Amasya İli'nde soğana alternatif ürünler olarak, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, sırık domates, ikinci ürün tane ve silaj mısır, hıyar, taze fasulye, kolza ve yem bitkileri yetiştiriciliği ile seracılık gibi ürünler ve sistemler üzerinde çalışmalar yoğunlaştırılacaktır.

Soru–2 : Niğde ve çevresinde, patates stoklarının eritilmesi konusunda gösterilen çaba, Amasya'da soğan stoklarının eritilmesinde neden gösterilmemektedir ? Amasya'lı çiftçilerin zihinlerindeki soruları giderecek cevaplar nelerdir ? Hükümet ve bakanlığınız, soğanların çürümesine seyirci mi kalacaktır ?

Cevap : 1999 Yılı'nda, Amasya'da üretilen soğan 450.000 ton civarındadır. Bu miktarın takriben 5.000 tonu Amasya'da tüketilecektir. Kalan 445.000 ton soğanın %20'sinin depoda zayi olacağı düşünülürse, 355.000 ton soğanın satılması gerekmektedir. Bakanlığımızın yaptığı araştırmalara göre, bu miktar soğanın yaklaşık 125.000 tonu halen çiftçinin elinde bulunmaktadır ve 30.03.2000 tarihine kadar da satılması şarttır. Çünkü bu tarihten sonra havalar ısınacağından, soğanlar filizlenecektir. Ayrıca yeni ürün soğanlar da piyasaya sürülecektir. Bu gelişmeler de, soğanların pazarlanmasını menfi yönde etkileyecektir

Ocak-2000 Ayı'nda, 1999-2000 üretimi kuru soğanın satış fiyatı 18.000 TL/kg.dır. 23.02.2000 tarihi itibariyle ise, 45.000 TL/kg.dır. Aynı dönemde soğanın üretim maliyeti de, 38.000TL/kg.dır. Bu durum, soğan üreticilerinin içinde bulundukları koşulların zorluğunu, çok net biçimde göstermektedir.

Bakanlığımız, bu yıl patates ve soğan üretiminde, geçen yıllara göre yaşanan üretim fazlalığının yol açtığı fiyat düşüklüğünün, üreticilerimizi mağdur etmesini önlemek için, patates ve kuru soğan ihracatının teşvik edilmesi yolunda karar almıştır. Bu konuda bakanlığımızın teklifi ile Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu tarafından bir tebliğ hazırlanarak, 18.10.1999 Tarih ve 23850 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girmiştir. Buna göre, patates ihracatında 20 ABD Doları/ton ve kuru soğan ihracatında da 17 ABD Doları/ton ihracat iadesi 31 Mart 2000 tarihine kadar uygulanmaktadır. İhracat iadesi uygulaması her iki ürün için de, 01.10.1999-31.03.2000 tarihleri arasında gerçekleştirilecek ve ihraç iadesi miktarları, FOB ihraç bedellerinin en fazla %15'i düzeyinde olacaktır.

Bu tebliğin yayınlanmasından sonra uygulanan ihracat teşvikleri nedeniyle kuru soğan fiyatlarında bir tırmanış gözlemlenmiştir. Bunun sonucunda da, Amasya'dan Yunanistan, Bulgaristan ve Gürcistan'a 237 ton kuru soğan ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bundan başka, 1.000 ton kuru soğanın da, yine Yunanistan'a ihraç bağlantısı yapılmıştır. Kuru soğan fiyatlarındaki artış ve ihracatta yaşanan tırmanış nedeniyle Amasya'lı soğan üreticilerinin, belki fiyatlar biraz daha artar düşüncesiyle elde kalan 125.000 ton kuru soğanı, bir süre daha bekletecekleri tahmin edilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

H. Y. Gökalp

Prof. Dr. Hüsnü Yusuf GÖKALP
Bakan

DAĞITIM :

Gereği İçin :
TBMM Bşk.lığı

Bilgi İçin :
Başbakanlık